

Nr 40.

Ankom till riksdagens kansli den 31 maj 1932 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län m. m.

Genom en den 16 januari 1932 till riksdagen avlämnad proposition, nr 5, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till

1) lag med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län;

2) lag angående ändrad lydelse av 1 kap. 20 § lagen om delning av jord å landet,

3) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1926 (nr 327) om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om delning av jord å landet; och

4) lag med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län.

1) Lag

med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län.

Med ändring av vad lagen om delning av jord å landet och lagen om sammanläggning av fastigheter å landet innehålla häremot stridande förordnas, att inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län skola i nedan angivna hänseenden gälla följande särskilda bestämmelser, nämligen beträffande laga skifte till rubbning av storskifte 1—18 §§, beträffande laga skifte å sådant skifteslag,

som i 1 kap. 2 § under 2 lagen om delning av jord å landet avses, 19—23 §§ och beträffande avstyckning av ägovidd, som överlåtits till annan, 24—26 §§.

Om laga skifte till rubbning av storskifte.

1 §.

För vinnande av lämpligt och redigt skifte må, där det finnes kunna ske utan någon delägars förfång, ett skifteslag uppdelas i flera skifteslag, flera skifteslag sammanföras till ett skifteslag ävensom områden av olika skifteslag sammanföras till ett skifteslag, såframt det prövas kunna äga rum utan hinder för lämplig ägoanordning inom övriga delar av skifteslagen. Har område av skifteslag fränskilts detta för gemensamt skifte med annan mark, skall återstoden av skifteslaget utgöra ett skifteslag för sig.

Ändå att det ej kräves för ernående av det i första stycket angivna syftet, må, för begränsande av skiftes omfattning, från skifteslag, däri bys heminägor ingå, till byn hörande utskog, fäbodemark och annat till heminägor ej hänförligt område genom avskiljande till ett eller flera skifteslag uteslutas från delningen, såframt det finnes kunna ske utan någon delägars förfång och utan att lämpligt och redigt skifte hindras.

2 §.

Har skifte blivit behörigen sökt och finnes vid förrättningens företagande hinder mot skiftet icke möta av anledning, varom i 1 kap. 10 § första stycket lagen om delning av jord å landet sägs, upptage förrättningsmännen frågan om jämkning i skifteslagets omfång.

Yppas därvid skäl att med skifteslag, varå skifte sökts, sammanföra annat skifteslag eller område av sådant, uppskjutes frågan till nytt sammanträde, till vilket lantmätaren, genom kungörelse och kallelse på sätt och inom tid som om laga skiftes företagande är stadgat, skall inkalla delägarna i sistnämnda skifteslag eller område. Kan vid det nya sammanträdet frågan om skifteslagets omfång ej utan uppskov bringas till slut, skall, därest dag för frågans vidare handläggning ej kan tillkännagivas innan sammanträdet upplöses och överenskommelse beträffande tillkännagivandet av tid och ställe för förrättningens fortsättande ej träffas vid sammanträdet, vad i 3 kap. 4 § andra stycket lagen om delning av jord å landet stadgas äga tillämpning även beträffande nämnda delägare.

3 §.

Fråga om tillämpning av 1 § första stycket avgöres av förrättningsmännen efter överläggning med delägarna.

Innefattar förrättningsmännens beslut, att till ett skifteslag skola sam-

manföras flera skifteslag eller delar därav, skall skiftet, såvitt angår ägor, vara skifte ej är sökt, anses hava blivit börjat den dag, beslutet om sammanförandet meddelades.

4 §.

Yrkar delägare, att med tillämpning av 1 § andra stycket ett eller flera områden skola fränkiljas skifteslaget, och prövas hinder ej möta, varom i nämnda lagrum sägs, varde frågan beträffande varje område eller grupp av områden, som förrättningsmännen finna kunna avskiljas till särskilt skifteslag, avgjord genom omröstning efter huvudtalet mellan närvarande ägare av jordbruksfastighet inom det eller de områden omröstningen avser; och skall beslut om dylikt avskiljande anses hava fattats, om minst två tredjedelar av rösterna utfalla för sådan åtgärd.

Vid beräkning av antalet röstande delägare skola de, vilka med samäganderätt innehava viss fastighet, tillsammantagna räknas såsom en delägare; och må ej heller den, som äger flera fastigheter, tillerkännas mera än en röst.

5 §.

Sedan skifteslagets omfång blivit bestämt, avgöres genom omröstning mellan delägarna, huruvida skifte skall äga rum.

Bestrides skifte av ägare av jordbruksfastighet inom skifteslaget, vilka till antalet, beräknat på sätt i 4 § sägs, utgöra minst två tredjedelar av närvarande ägare av dylika fastigheter, vare frågan om skifte i anledning av den föreliggande ansökningen förfallen. Utfalla åter minst två tredjedelar av rösterna för skifte, gives dem vitsord.

Uppgå ej rösterna å någondera sidan till antal, som nu nämnts, beräknas, huru stor del av jordbruksfastigheternas sammanlagda ägobelopp inom skifteslaget som enligt den vid storskiftet verkställda uppskattningen innehaves av dem, vilka bestritt skifte. Finnas därvid dessa innehava minst sex tiondelar av ägobeloppet, vare lag som i andra stycket första punkten sägs, men i annat fall skall skiftet fortgå.

Förfaller fråga om skifte, vare därförinnan enligt 3 och 4 §§ fattade beslut utan verkan.

6 §.

Frågan om skifteslagets omfång må icke underställas ägodelningsrättens prövning, förrän sådan omröstning, varom i 5 § sägs, ägt rum. Har därvid skifte beslutats, skall underställning alltid ske. I annat fall skall underställning äga rum allenast såframt yrkande därom senast å det sammanträde, då utgången av omröstningen tillkännagives, framställles av ägare av jordbruksfastighet inom skifteslag, vara skifte är sökt.

7 §.

Har genom omröstning enligt 5 § fråga om skifte förfallit och sökes inom tio år därefter ånyo skifte å det skifteslag, som med ansökningen om skifte vid det förra tillfället avsetts, vare sökanden, därest skifte ej kommer till stånd, pliktig gälda alla å förrättningen uppkomna kostnader.

Lag samma vare, därest område enligt 1 § andra stycket avskilts till särskilt skifteslag samt inom tio år därefter skifte å området sökes men ej kommer till stånd.

8 §.

Vid skifte å skifteslag, däri bys heminägor ingå, skall lantmätaren överutskog, fäbodemark eller annat område, som från byn avskilts till särskilt skifteslag, upprätta karta, upptagande vad som finnes nödigt för att tydligt utmärka gällande gränser mellan olika fastigheter eller ägoinnehav, ävensom i anslutning härtill upprätta beskrivning.

9 §.

Ingå bys heminägor i skifte, skall lantmätaren verkställa noggrann utredning om äganderättsförhållandena inom samtliga till byn hörande ägor. Kunna därvid delägares rätta andelstal inom hemman eller del av hemman ej med säkerhet utrönas, må frågan mellan dem, vilkas rätt därav beröres, avgöras genom förening, om det finnes uppenbart, att rätt, som tillkommer innehavare av fordran, varför säkerhet åtnjutes på grund av inteckning eller jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken, icke äventyras genom föreningen.

Delägarna skola tillhandahålla lantmätaren tillgängliga handlingar och övriga uppgifter, som erfordras för utredningens verkställande. Lantmätaren skall över utredningen upprätta redogörelse, innefattande besked rörande vad som tillkommer en var delägare inom byn, och sedermera å sammanträde, till vilket samtliga delägare i den mark, redogörelsen omfattar, skola inkallas genom kungörelse och kallelse på sätt och inom tid som om laga skiftes företagande är stadgat, föredraga redogörelsen för delägarna samt föra till protokollet de anmärkningar, som framställas mot densamma.

Redogörelsen bör av delägarna underskrivas. Vägrar delägare sin underskrift, skall sådant ävensom skälet till vägran, där det uppgivits eller eljest kunnat utrönas, i protokollet anmärkas.

Yppas under skiftet tvist angående de förhållanden, redogörelsen avser, skall tvisten underställas ägodelningsrättens prövning.

10 §.

Ingå bys heminägor i skifte, skola, där laga hinder ej möter, till byn hörande fastigheter så ock i skiftet ingående övriga fastigheter, som äro

i en ägares hand, i den uti 12 och 13 §§ stadgade ordning under skiftet sammanläggas till en fastighet; dock må sammanläggning ej äga rum, såframt ägaren bestrider åtgärden och han ej uppenbart saknar fog härför.

11 §.

I avseende å villkoren för sammanläggning enligt 10 § skola gälla följande särskilda bestämmelser:

1. Hör fastighet till by, vars heminägor ingå i skiftet, skall, ändå att fastigheten är belägen inom område, som fränskilts skifteslaget, i avseende å förutsättningarna för dess sammanläggande med i skiftet ingående fastighet så anses, som om densamma inginge i skiftet.

2. Utan hinder av att i 6 § andra stycket lagen om sammanläggning av fastigheter å landet för sammanläggning stadgade förutsättningar ej äro för handen, må i skiftet ingående fastighet inom by, som under 1 sägs, sammanläggas med fastighet, tillhörande sådan by, så ock med annan fastighet, såframt denna med alla sina ägor ingår i skiftet.

3. Har rätten, enligt vad särskilt är stadgat, beslutat utfärda kungörelse därom, att utredning rörande äganderättsförhållandena blivit vid skiftet verkställd, må fastighet, som omfattas av utredningen, göras till föremål för sammanläggning utan hinder av att ägaren ej erhållit lagfart å densamma.

12 §.

Sedan äganderättsförhållandena blivit utredda och erforderliga handlingar införskaffats, skall lantmätaren för delägarna föredraga frågan om sammanläggning och därvid redogöra för innebörden och verkan av sådan åtgärd. Efter det delägarna lämnats tillfälle uttala sin mening, skola förrättningsmännen avgiva yttrande, vari för varje särskilt fall anges, huruvida sammanläggning anses böra äga rum eller ej och skälen härför.

Äro fastigheter, vilka avses skola ingå i sammanläggning, sådana, att lagen angående uppsikt å vissa jordbruk därå äger tillämpning, skall i yttrandet redogöras för de omständigheter, å vilka förrättningsmännen grundat sin ståndpunkt, varjämte till yttrandet skall fogas sådan beskrivning över fastigheterna, som i 10 § andra stycket lagen om sammanläggning av fastigheter å landet sägs.

13 §.

Förrättningsmännens yttrande i sammanlägningsfrågan jämte övriga handlingar i ärendet ävensom i fall, som i 12 § andra stycket sägs, karta över fastigheterna skola av lantmätaren insändas till ägodelningsdomaren. Sedan denne införskaffat utlåtande från överlantmätaren och den ytterligare utredning, vartill omständigheterna må föranleda, ävensom vidtagit de övriga åtgärder, som enligt lagen om sammanläggning av fastig-

heter å landet ankomma å ägodelningsdomaren före ärendes slutliga avgörande, överlämne han detsamma till ägodelningsrätten, varefter med ärendet vidare så förfares, som om till ägodelningsrätten hänskjutits prövning av ansökan om sammanläggning enligt nämnda lag av de i 10 § angivna fastigheter.

Inställes skifte, skall dessförinnan meddelat beslut om sammanläggning förfalla; och skall därom, sedan anmälan om skiftets inställande inkommit från förrättningslantmätaren, anteckning göras i lagfartsprotokollet och lagfartsboken samt i fall, varom i 20 § andra stycket lagen om sammanläggning av fastigheter å landet sägs, jämväl i inteckningsprotokollet och inteckningsboken.

14 §.

Sker ägoutbyte, må förrättningsmännen, när skäl därtill äro, efter överläggning med delägarna besluta att med tillträde av områden, vilka erhållas vid ägoutbytet, skall anstå till dess de vid laga skiftet utlagda ägolotterna tillträdas. Har beslut om dylikt uppskov fattats, skola ej mindre i lag stadgade eller enligt särskilda beslut gällande inskränkningar i rätten att under skiftet nyttja skifteslagets mark tillämpas jämväl beträffande därutom belägen mark, som ingår i ägoutbytet, än även av ägoutbytet föranledda likvider bestämmas samtidigt som motsvarande likvider vid skiftet.

15 §.

Ändå att i skifte ingående ägor innehavas på grund av sämjedelning, som kommit till stånd efter 1928 års ingång, må genom förening av närvarande delägare innehavet antagas till delningsgrund, dock endast såframt hinder mot ägornas avskiljande icke möter i vad om avstyckning är stadgat.

16 §.

Uppstår vid skifte fråga om delning av vid tidigare lantmäteriförrättning utlagd lott, som är oskiftad, och finnes därvid, att för viss delägare ej kan utläggas ägolott i enlighet med vad i 1 kap. 8 § första stycket lagen om delning av jord å landet föreskrives, må delningen likväl utan hinder härav äga rum, såvida för denne delägare kan utläggas ägolott, som tillsammans med annan honom eller hans make tillhörig jord, om vilken är grundad anledning antaga, att den kommer att ligga i sambruk med ägolotten, bildar en brukningsdel av beskaffenhet, som för ägolott är i sagda lagrum föreskriven.

17 §.

Ej må delägare mot sitt bestridande förpliktas att ur by utflytta.

18 §.

Då skifte, vari bys heminägor ingått, blivit slutligen fastställt, skall domaren i domsagan därom genast underrättas.

Om laga skifte å skifteslag, som i 1 kap. 2 § under 2 lagen om delning av jord å landet avses.

19 §.

Har område delats genom klyvning, varom i 94 § första stycket sista punkten i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866 sägs, eller genom ägostyckning enligt lagen den 25 april 1924 om ägostyckning inom vissa delar av Kopparbergs län, som prövats lagligen beskaffad, må området sedan icke för sig underkastas laga skifte annat än under enahanda villkor, som i 1 kap. 11 § lagen om delning av jord å landet beträffande där omförmälda skifteslag stadgas.

20 §.

Vid laga skifte å skifteslag, vartill höra ägor inom dels område, som varit föremål för laga skifte till rubbning av storskifte, och dels område, som ligger i storskifte, må delägare för sin andel i förstnämnda område icke mot sitt bestridande tilldelas ägor inom sistnämnda område. Äro delägarna därom ense, skall skiftet begränsas till fastighetens ägor inom det område, som undergått laga skifte.

21 §.

Vid skifte av ägor inom område, som ligger i storskifte, skall bestämmande av gräns mot andra ägor icke ske, där det ej påfordras av delägare eller rågranne. Skiftesförrättning, vid vilken gränsbestämning sålunda ej ägt rum, skall under de i lagen om delning av jord å landet för fastställelse av skifte angivna förutsättningarna förklaras lagligen beskaffad; och skall i fråga om handläggning av dylikt ärende och om fullföljd av talan mot beslut däri, så ock om verkan av förklaring, som nu nämnts, gälla vad i samma lag finnes i motsvarande hänseende stadgat beträffande fastställelseprövning av skifte.

22 §.

Vid skifte av ägor inom område, som ligger i storskifte, skall gälla vad i 15 § är stadgat om rätt i visst fall för delägare att träffa förening om delningsgrund.

23 §.

Därest vid förrättning för laga skifte jämlikt 1 kap. 8 § första stycket lagen om delning av jord å landet inom by, vars heminägor ligga i storskifte, finnes, att för viss delägare ej kan utläggas ägolott i enlighet med vad i nämnda lagrum föreskrives, må skiftet utan hinder härav äga rum, såvida för denne delägare kan utläggas ägolott, som tillsammans med annan honom eller hans make tillhörig jord, om vilken är grundad anledning antaga, att den kommer att ligga i sambruk med ägolotten, bildar en brukningsdel av beskaffenhet, som för ägolott är i sagda lagrum föreskriven.

Vad ovan sägs skall lända till efterrättelse jämväl då vid skifte fråga uppstår om delning av inom skifteslaget vid tidigare lantmäteriförrättning utlagd lott, som är oskiftad.

Om avstyckning av ägovidd, som överlåtits till annan.

24 §.

Inom område, som ligger i storskifte, må från mark, som tillagts fastighet genom sämjedelning, avstyckning ske oberoende av tiden för sämjedelningens tillkomst; och må, när skäl därtill äro, mer än en femtedel avstyckas.

25 §.

Finnes grundad anledning antaga, att efter avstyckning inom by, vars heminägor ligga i storskifte, den avstyckade ägovidden kommer attläggas i sambruk med annan samma ägare eller hans make tillhörig jord till en brukningsdel av beskaffenhet, som i 19 kap. 3 § lagen om delning av jord å landet sägs, må avstyckningen äga rum utan villkor av sammanläggning, ändå att sådan enligt nämnda paragraf erfordras.

Den omständigheten, att efter avstyckning inom by, som nu sagts, stamfastigheten ej varder så beskaffad som i sagda lagrum föreskrives, skall ej lända till hinder för avstyckningen, därest stamfastigheten ligger i sambruk med annan dess ägare eller hans make tillhörig jord och jämte denna bildar en brukningsdel, som motsvarar nyss omförmälda fordringar å stamfastighet.

26 §.

Sker avstyckning från fastighet, till vilken hörer mark, som tillagts fastigheten genom sämjedelning och som är belägen inom område, varom i 24 § sägs, skall, där ej annat av sakägare påyrkas, å karta över avstyckningen upptagas allenast avstyckat område jämte den mark, som undantages för gemensamt ändamål, ävensom sådana fasta punkter och mät-

ningsuppgifter, att varje kartlagt områdes läge i förhållande till stamfastigheten bliver fullt bestämt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

Beträffande förrättning enligt lagen om delning av jord å landet, som dessförinnan påbörjats, skola bestämmelserna i denna lag, om så ske kan, tillämpas å där avhandlade frågor, som vid förrättningen förekomma till behandling efter lagens ikraftträdande.

Har vid förrättning enligt lagen den 30 april 1925 rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län ägoområden med stöd av 2 § 2) i nämnda lag uteslutits från delningen, vare så ansett som om de jämlikt 1 § första stycket denna lag avskilts såsom särskilt skifteslag.

Genom denna lag upphävas lagen den 9 mars 1928 med särskilda bestämmelser angående avstyckning inom vissa delar av Kopparbergs län och lagen den 3 maj 1929 med särskild bestämmelse angående rätt att erhålla laga skifte inom vissa delar av Kopparbergs län.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till stadgande, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

2) Lag

angående ändrad lydelse av 1 kap. 20 § lagen om delning av jord å landet.

Härigenom förordnas, att 1 kap. 20 § lagen om delning av jord å landet skall i nedan angiven del hava följande ändrade lydelse:

Har, då laga skifte övergår skifteslag, delägare tidigare genom tegskifte eller storskifte eller genom sådan delning, som i 11 § omförmäles, eller genom klyvning enligt 94 § första stycket sista punkten i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866 eller genom ägostyckning enligt lagen den 25 april 1924 om ägostyckning inom vissa delar av Kopparbergs län eller genom avsöndring eller därmed jämförlig åtgärd eller genom avstyckning erhållit alla sina ägor i så lämplig anordning att genom nytt skifte mot kostnaden därför svarande nytta icke kan beredas honom, vare han ej skyldig ingå i skifte annat än i den mån sådant erfordras för att övriga delägare skola erhålla så lämplig och redig ägoanordning, som belägenheten medger. Var den äldre delningen teg-

skifte, skall dock vad nu är sagt gälla allenast i händelse innehavet enligt tegskiftet skall utgöra delningsgrund.

Utjordar — — — ägoutbyte.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

3) Lag

angående ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1926 (nr 327) om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om delning av jord å landet.

Härigenom förordnas, dels att 8 § lagen den 18 juni 1926 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om delning av jord å landet skall upphöra att gälla, dels ock att 6 § samma lag skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

6 §.

Genom nya lagen upphävas:

12 kap. — — — sådan allmänning;

kungl. brevet den 19 mars 1839 angående vissa föreskrifter rörande laga skifte i Gävleborgs län; samt kungörelsen den 18 februari 1859 om förändrade föreskrifter i avseende å besuttenhets- och skiftesväsendet i Stora Kopparbergs län;

tillika med — — — lagens bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

4) Lag

med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län.

Med ändring av vad förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom innehåller häremot stridande förordnas som följer:

1 §.

Sker inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län å bys heminägor laga skifte till rubbning av storskifte, skall rätten, där det ej med hänsyn till förhållandena

inom byn finnes obehövt, för det ändamål, som med denna lag avses, utfärda kungörelse därom att utredning rörande äganderättsförhållandena inom byn blivit vid skiftet verkställd.

2 §.

Sedan föreskriven redogörelse över äganderättsutredningen för byn upprättats, skall lantmätaren vid sammanträde med delägarna lämna dessa tillfälle uttala sig i frågan om utfärdande av kungörelse enligt denna lag, varefter lantmätaren till rätten översänder handlingarna i ärendet jämte förrättningsmännens yttrande däri för den åtgärd, varom i 1 § sägs.

3 §.

Beslutas kungörelse, varde densamma genom rättens försorg såväl en gång införd i allmänna tidningarna samt tidning inom orten som ock tre gånger, minst en månad mellan varje gång, uppläst i kyrkan för församling, där skifteslaget är beläget.

Kungörelsen jämte sammandrag av redogörelsen, utvisande vad som enligt densamma tillkommer en var delägare inom byn, skall, likaledes genom rättens försorg, anslås å rättens dörr samt i sockenstugan eller å annan lämplig plats inom kommunen.

I kungörelsen skall tillkännagivande lämnas om den i 5 § angivna rättsverkan, så ock därom att redogörelsen finnes hos rätten tillgänglig för granskning.

4 §.

Sedan skiftet blivit slutligen fastställt och ett år förflutit efter sista kungörandet, skall på grund av skiftet med äganderättsutredningen lagfart sökas av en var, som därvid redovisats såsom ägare av fast egendom inom byn.

Är ej lagfart sökt sist å den rättegångsdag för lagfartsärenden, som infaller näst efter sex månader från det skyldighet, efter vad i första stycket sägs, inträtt, äge rätten genom vite tillhålla den försumlige att fullgöra sitt åliggande.

5 §.

Har sökanden vid skiftet redovisats såsom ägare av fast egendom, som i jordregistret skall upptagas såsom särskild fastighet eller som utgör kvotdel av dylik fastighet, skall, där ej nedan annorlunda stadgas, lagfart på grund av skiftet med äganderättsutredningen meddelas honom å nämnda fastighet eller fastighetsdel. Hinder mot lagfart å sådan fastighet eller fastighetsdel möter ej därav, att i densamma efter sammanläggning ingår fast egendom tillhörande by, som ej med sina heminägare ingår i skiftet.

6 §.

Är fast egendom, varå lagfart sökes, ej av den beskaffenhet, som i 5 § sägs, förklare rätten ansökningen vilande, till dess sådant förhållande visas hava inträffat att egendomen skall i jordregistret upptagas såsom särskild fastighet. Vad nu sagts utgöre dock ej hinder för beviljande av lagfart å avsöndring, som skett före den 1 januari 1897.

7 §.

Sökes lagfart samma dag sådan anteckning sker, som i 13 § förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom avses, eller efteråt, vare ansökningen vilande till dess det visas, att laga kraft ägande dom finnes i den sak, varom anteckning blivit gjord.

Avser anteckning ej hela den fastighet, varå lagfart sökes, skall, om anteckningen gäller kvotdel av fastigheten, vad nu sagts tillämpas allenast beträffande nämnda kvotdel, men eljest beträffande hela fastigheten. Varder i sistnämnda fall det som anteckningen avser lagfartsökanden frånvunnet, må lagfart å återstoden ej meddelas, förrän det frånvunna blivit från fastigheten lagligen utbrutet.

8 §.

Efter den i 4 § första stycket angivna tid må ej lagfart, som därför innan meddelats, läggas till grund för beviljande av lagfart å efterföljande fång eller av inteckning.

Har genom äganderättsutredningen blivit utrönt, att fast egendom, varå viss delägare innehaft fång, rätteligen tillkommer annan, vare, sedan lagfart meddelats den senare, med avseende å verkan av i egendomen meddelade inteckningar så ansett, som om densamma genom klander frånvunnits den förre.

9 §.

I kungörelseärendet uppkomna kostnader skola gäldas efter samma grunder som skifteskostnad.

10 §.

Har rätten beslutat, att kungörelse ej skall utfärdas, må talan mot beslutet fullföljas ej mindre av envar i äganderättsutredningen upptagen ägare av fast egendom eller hans rättsinnehavare än även av lantmäta- ren. Över beslut att kungörelse skall utfärdas må klagan ej föras.

11 §.

Har beslut meddelats om utfärdande av kungörelse enligt 1 §, skall därom, så ock, efter det skifte, varom i nämnda paragraf sägs, blivit

slutligen fastställt, om tiden för fastställelsen anteckning göras i lagfartsprotokollet och lagfartsboken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932. Den äger tillämplighet jämväl där laga skifte förrättats enligt lagen den 30 april 1925 rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län. Är sådant skifte å bys heminägor vid denna lags ikraftträdande avslutat, skall överlantmätaren skyndsamt förordna lantmätare att vid sammanträde med delägarna inom byn föredraga frågan om utfärdande av kungörelse enligt denna lag och att vidare förfara i enlighet med vad i 2 § i lagen föreskrives. Tillkännagivande om sådant sammanträde skall ske på sätt och inom tid som om laga skiftes företagande är stadgat.

Beträffande de förhållanden, vilka framkallat behov av särlagstiftning, samt grunderna och de närmare skälen för de nu föreliggande förslagen, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen ävensom till nedan nämnda, den 25 augusti 1931 avgivna betänkande med förslag till förevarande lagstiftning.

Redan tidigt förekom i Dalarna en livlig hemmansklyvnings- och jordstyckningsverksamhet. I övre dalalaget — nuvarande Ovan-Siljans och Nedan-Siljans domsagor samt Nås och Malungs domsaga — gick denna uppdelning av jorden vida djupare än annorstädes i provinsen och vållade en oerhörd ägosplittring. Förhållandet hade sin grund väsentligen i en gammal fast rotad sedvänja, som ännu i mycket sätter sin prägel på fastighetsbildningen och därmed även på skiftesfrågan i denna bygd, nämligen den att vid arvskifte envar arvinge tog lott i den arvfallna jorden. Knapphet på jord uppkom, och till följd härav blev den, som behövde öka ut sin jord, hänvisad att köpa där tillfälle erbjöd sig. På detta sätt samt genom arv och gifte samlades ett flertal ägor på skilda ställen under gemensam brukning. Vanligen kommo såmedelst brukningsdelarna att bestå av ett stort antal — understundom flera hundra — små tegar, spridda här och var inom socknen. Sedan gammalt voro gårdarna förenade i stora, tätt sammanbyggda byar. Gränser mellan dessa saknades; byanamnen voro endast beteckningar för de olika bosättningarna. Bestämd hemmansindelning inom byarna fanns ej. Ingen form av legal delning tillämpades; all klyvning och styckning skedde sämjevis.

För att råda bot på missförhållandena igångsattes i början av 1800-talet en över hela socknar sig sträckande storskiftesverksamhet, som fortgick till och med år 1894. Storskiftena utfördes enligt särskilda författningar.

Jordförhållandena i Dalarna.

De statsunderstödda storskiftenas genomförande.

kungl. breven den 9 februari 1802 och den 17 augusti 1804. Enligt dessa författningar skiftades samtliga socknar inom Ovan-Siljans och Nedan-Siljans domsagor samt inom Nås och Malungs domsaga med undantag av Säfsnäs socken ävensom Svärdsjö (numera Svärdsjö, Enviken och Svartnäs), Gustafs, Stora Tuna och Silvbergs socknar jämte vissa delar av Vika och Torsångs socknar inom Falu domsaga samt Sätters socken inom Hedemora domsaga. För storskiftenas genomförande beviljades av allmänna medel anslag, varmed bekostades lantmätarnas arvoden och resekostnader, men övriga utgifter fingo jordägarna själva vidkännas. För några socknar bestämdes dock statens bidrag till visst belopp i ett för allt.

Storskiftena skedde sockenvis. Därvid bestämdes inom vilken by var jordägare skulle tilldelas ägor för sitt här och var spridda innehav. I överensstämmelse härmed uppdelades socknens inägor mellan byarna. Inom dessa skedde därefter uppdelning mellan de dit hänfödda jordägarna, vilka erhöilo var sin lott (åbolott). Skogsmarken, som före storskiftet var samfälld, uppdelades efter förekommande avvitrting på motsvarande sätt mellan byarna i regel så att för var by utlades tre komplex — hemskog, fåboskog och utskog — samt inom byarna mellan jordägarna, därvid var by och var jordägare erhöil så stor del av socknens skogsanslag, som svarade mot innehavet inägor inom socknen. Inom de senare storskiftade socknarna undantogs dock viss del av skogsanslaget från byadelningen för att avsättas såsom besparingsskog under gemensam förvaltning och allmän uppsikt.

De flesta storskiftena utfördes, till den del de särskilda dalabestämmelserna ej gävo anledning till annat, med tillämpning av den allmänna storskiftesförfattningen av år 1783. På grund av stadgande i kungörelsen den 18 februari 1859 om förändrade föreskrifter i avseende å besuttenhets- och skiftesväsendet i Stora Kopparbergs län utfördes emellertid därefter skeende skiftesverksamhet i huvudsak enligt gällande skiftesstadga, vilket främst fick betydelse i utflyttningsfrågan. Dessförinnan förekom ej tvångsutflyttning av gårdar. Bebyggelsen kom därför att i stort sett förrete samma typ som före storskiftet. Någon verklig tendens till utspri-dande av bosättningen har sedermera ej försports. Snarare hava de ökade anspråken på bekvämlighet i avseende å kommunikationer, ledningssystem och annat fastare knutit jordägarna till den bebyggda byn. I allmänhet hava byarna sedan gammalt egen organisation för behandling av byamännens gemensamma angelägenheter. Beslut meddelas å bystämman, och såsom ett verkställande organ för stämman tjänstgör en byföreståndare. För flera byar finnas gamla, av rätten fastställda byordningar, där formerna för utövande av byns gemensamma angelägenheter regleras; även på senaste tid hava flera sådana reglementen tillkommit.

Vid storskiftena erhöils genom regleringen mellan byarna och dessas uppdelning i åbolotter en verklig fastighetsindelning. Genom denna kon-

gruens mellan fastigheter och skifteslotter kunde storskiftet läggas till grund för fastighetsredovisningen. Då någon användbar jordebok icke funnits för ifrågavarande orter, fingo storskifteshandlingarna träda i stället, därvid åbolotterna erhöilo en betydelse motsvarande hemman i andra landsdelar. I kungörelsen den 18 mars 1887 om införande av lagfarts- och inteckningsböcker vid häradsrätterna i Kopparbergs län bestämdes ock, att i fastighetsböckerna skulle såsom särskild enhet å eget upplägg upptagas varje vid storskifte i delningsbeskrivningen såsom särskild ägolott (åbolott) redovisad fastighet. Även i jordregistret fingo enligt en särskild förordning den 25 april 1913 skifteshandlingarna ersätta jordeböckerna.

Med storskiftenas genomförande torde hava avsetts att försätta jordväsendet i sådant skick, att utvecklingen därefter, utan vidare reglering eller särbehandling, skulle kunna följa samma linjer som i andra delar av landet. En sådan likställdhet har emellertid ej åvägabragts. Till nägon del har detta förhållande sin grund däri, att man redan i utgångsläget hade att bygga på ett egenartat skiftes- och fastighetsväsen. Främsta orsaken ligger dock djupare och får sökas i det förhållandet att de faktorer, vilka givit upphov till det tidigare rådande svåra tillståndet och framtvingat de allmänna storskiftena, i viss mån kvarstått även därefter och påverkat utvecklingen; även en tidvis rådande mindre lycklig lagstiftning har satt sitt märke på de nuvarande jordförhållandena.

Vad som i väsentlig grad ger jordväsendets nuvarande tillstånd inom de storskiftade dalaorterna dess karaktär är den inom en större del av densamma rådande ägosplittringen och de jämsides därmed uppkomna oklara äganderätts- och fastighetsredovisningsförhållandena.

Redan i utgångsläget efter storskiftenas genomförande förelåg ägoblandning i icke obetydlig utsträckning såväl mellan socknar som ock mellan byar och fastigheter inom en och samma socken. I senare hänseendet må särskilt framhållas, att inom vissa socknar by tilldelats ägor i ett flertal fåbodar, i vilka jämväl olika andra byar erhållit del. Nuvarande ägoblandning socknar emellan har väsentligen uppkommit, då byar med alla sina spridda ägor utbrutits från en socken för att bilda egen socken eller för att överföras till annan socken.

Nu rådande ägosplittring har dock i övervägande grad uppkommit på privaträttslig väg, genom fastighetsomsättningen mellan de enskilda jordägarna. Åstadkommandet av besuttenheter hade betraktats som en huvuduppgift för storskiftena. Visserligen utlades vid storskiftena lott för var jordägare, men de obesuttna lotterna hopfördes i grupper, och de, som hörde under en grupp, avsågos skola med tiden samlas i en ägares hand såsom en besuttenhet. Stränga bestämmelser för syftets uppnående innehöllos i 1804 års kungl. brev. Ingen fick sälja ens hel obesutten lott till annan än den, som ägde jord inom samma grupp. Två eller

*Jordförhållanden
landens nuvarande
gestaltning inom de med
statsunderstöd storskiftade
orterna.*

Ägoblandning.

flera i en obesutten ägares hand sammankomna lotter fingo ej därefter åtskiljas. Lagfart å sådana smärre jorddelar skulle icke få meddelas. All klyvning under full besuttenhet förbjöds, och allt vad därifrån avvek skulle anses som en nullitet. Därest ej inom högst tjugu år efter storskiftets slutförande obesuttenheterna inom en grupp sammansmält till en besuttenhet, skulle innehavarna lotta om vem som efter inlösen skulle besitta det hela.

Emellertid blevo ej de obesuttna lotterna, såsom avsett var, sammanförda; tvärtom klövos såväl besuttna som obesuttna lotter djupare. Den gamla seden att uppdelar arvfallen jord mellan alla dödsbodelägarna bibehölls även efter storskiftenas genomförande. Önskemålet att så småningom få till stånd bärkraftiga jordbruk har sålunda ej gått i uppfyllelse. I den s. k. mellanbygden, omfattande en större del av de före år 1859 storskiftade socknarna, har ungefär halva antalet brukningsdelar mindre än 2 hektar åker, och endast mellan 2 och 3 procent av brukningsdelarna representeras av sådana, som hava mer än 10 hektar åker. I skogs- och fjällbygden äro brukningsdelarna i medeltal mindre. Fastighetsomsättningen har emellertid så gott som undantagslöst bestått i en överföring av mindre ägor från en brukningsdel till annan, varigenom jordbruken genomsnittligt behållits vid ungefär samma storlek som storskifteslotterna. Denna form för fastighetsomsättningen har sålunda motverkat klyvnings inverkan på brukningsdelarnas storlek, men dessa båda faktorer hava jämsides ökat splittringen av brukningsdelarnas ägor. Storskiftesindelningen har brutits sönder; åbolotterna innehavas vanligen av ett flertal delägare, vilka var för sig hava del jämväl i andra åbolotter. Byar finnas, där medeltalet fastigheter för delägare överstiger 10, och exempel finnas å delägare, som innehava andel i över ett hundratal hemman.

Fastighets-
redovisningen.

Brukningsdelarnas ägor hava endast i ringa utsträckning blivit på laglig väg utbrutna. Vid de upprepade arvsdelningarna torde lotterna sålän eller kanske aldrig motsvarat de i 1804 års brev uppställda fordringarna. Laga delning kunde alltså ej ske. I stället användes den delningsform, sänjedelning, med vilken jordägarna redan från tiden före storskiftet varit förtrogna. Även sedan de storskiftade dalaorterna genom 1881 års hemmansklyvningsförordning blivit likställda med landet i övrigt beträffande rätten att klyva, har sänjedelningsformen varit förhärskande. Vanligen har icke upprättats vare sig karta eller någon skriftlig handling, utvisande huru sänjedelning utförts. Upplåtelser från fastighet hava praktiskt taget undantagslöst avsett vissa till läget bestämda ägor att innehavas såsom hemmansdel eller avsöndring. Utbrytning på grund av dylika arealfång har förekommit i endast obetydlig omfattning. Härutinnan må erinras, att avsöndringsförfarandet, som var särskilt lämpat för den här karakteristiska formen för fastighetsomsättning-

en, var förbjudet för dessa orter intill år 1859 och att ägostyckningsinstitutet blev tillgängligt först år 1924.

Helt naturligt har redan det förhållandet, att den djupa klyvningen och styckningen sålunda endast i mindre mån blivit föremål för legal redovisning, vållat otrygghet i de faktiska besittningsförhållandena. Härtill kommer, att nöjaktig ledning för bedömande av jordägarnas inbördes rätt i stor utsträckning ej kan erhållas ur förefintliga fångeshandlingar. Särskilt må nämnas den oreda, som uppkommit av det allmänna bruket att i fången uttrycka fastigheterna, av vad slag de än äro, medelst det vid storskiftet uppskattade inägomåttet, varav ej framgår upplåtet områdes belägenhet. Härav har uppkommit ovisshet, huruvida upplåtelse avser andel eller arealförvärv, huruvida med arealförvärv åsyftats hemmanslott eller avsöndring samt om och i vad mån skogsmark och andra åtföljder äro inbegripna i fånget. Felräkningar vid upplåtna ägors uttryckande i uppskattat innehåll och vid arvsdelningar äro vanliga. Ej sällan hava i bouppteckningar fastighetsdelar borttappats eller dubbelförts. Missförstånd rörande den i vissa hänseenden invecklade storskiftesindelningen hava i talrika fall givit anledning till missvisande eller rent felaktiga fastighetsangivningar. Dylika förhållanden och andra felaktigheter hava ofta givit anledning till bristande övensstämmelse mellan ett hemmans och summan av därunder hörande fastigheters i fången angivna mått, och även där överensstämmelse i nämnda hänseende råder, giva fången mången gång en oriktig bild av delägarnas inbördes rätt. Underlåtenhet att över huvud upprätta skriftlig fångeshandling var förr ganska vanlig. Före storskiftena behandlades de små tegarna såsom en handelsvara vilken som helst, och detta förfaringssätt kunde därefter endast långsamt bortarbetas. I ej ringa utsträckning förekommer ännu, att skriftligt fång ej kan uppvisas till stöd för innehavet, och följderna av tidigare försummelser härutinnan kvarstå ännu i så måtto, att nu gällande fångs behörighet i ett stort antal fall ej kan styrkas.

Ovan skildrade förhållanden hava återverkat även på lagfartsväsendet. Om antalet vilande lagfarter gav en för ett antal år sedan beträffande Ovan-Siljans och Nedan-Siljans domsagor verkställd undersökning vittnesbörd; i den förra domsagan framkom ett antal av 26,000 och i den senare var siffran 19,000. Ett betydande antal fastigheter torde överhuvudtaget icke hava blivit föremål för lagfartsbehandling. Där lagfart emellertid meddelats, har denna ofta icke kunnat på ett tillfredsställande sätt ge uttryck åt ägarens verkliga rätt, på den grund bland annat att förut omnämnda fel och oklarheter rörande fångens föremål återupprepats vid lagfaranDET, som måst grundas å den i fångeshandlingarna nyttjade fastighetsangivningen. Fastighetsväsendets tillstånd har ock återverkat på jordregistret, som i följd av bristen på fastighetsbildning

hittills ej tillnärmelsevis kunnat återge jordens faktiska fördelning mellan jordägarna.

Laga skiftes-
verksamheten.

Laga skiftesformen blev tillgänglig för de med statsunderstöd storskiftade dalaorterna först genom 1859 års kungörelse. För rubbning av storskifte uppställdes dock särskilda villkor. Medan enligt skiftesstadgan varje enskild delägare kunde påkalla rubbning av storskifte, gällde enligt 1859 års kungörelse, att om jordägare, innehavande minst två tredjedelar av skifteslagets skattetal, förenade sig om nytt skifte, skiftet borde företagas; att om nytt skifte bestreds av delägare, som innehade mer än hälften av skifteslagets skattetal, frågan vore för den gången förfallen och ej finge ånyo väckas inom tio år därefter, såvida ej minst två tredjedelar av delägarna förenade sig i ny ansökan om skifte; samt att, i fall rösterna för eller emot icke uppgingo till förut nämnda antal, frågan gjordes beroende av en prövning av förrättningsmännen. Jämlikt 8 § i promulgationslagen till 1926 års jorddelningslag gälla alltså dessa särbestämmelser om skiftesvitsord. Ehuru behov av omskifte föreligger i stor utsträckning, har blott ett fåtal laga skiften verkställts.

Orter, där
statsunder-
stödda stor-
skiften icke
ägt rum.

Inom de delar av Dalarna, vilka ej storskiftats enligt de speciella dala-författningarna, har utvecklingen följt andra linjer. I sydöstra delen, bestående av socknarna inom Hedemora domsaga med undantag av Sätters socken och inom Västerbergslags domsaga, hava bybildningen och skiftesförhållandena utvecklats på i huvudsak enahanda sätt som i angränsande län. Större delen därav har nu undergått laga skifte. Bergfrälsebygden kring Falun — Kopparbergs, Sundborns och Aspeboda socknar samt delar av Vika och Torsångs socknar — uppvisar andra karaktärsdrag. Före laga skiftets tillkomst har där icke förekommit någon fastighetsindelning eller någon form av fastighetsbildande skifte. Omsättningen av ägor har emellertid ej skett på det för de storskiftade orterna säregna sättet. Utlösen av arvingar har varit allmän. Tillgången på jord har därför varit jämförelsevis god, vilket möjliggjort arrondering genom köp och byten av tegarna. Stora områden av bergfrälsebygden äro nu laga skiftade och hava därmed blivit jämställda med andra delar av riket. Övriga områden, fränsett vissa enstaka egendomar, hava icke kunnat upptagas i fastighetsböckerna eller i jordregistret.

Lagförslagen.

Lagförslagens
tillkomst.

Redan tidigt stod det klart, att den före jorddelningslagen gällande skiftesstadgans regler icke voro i allo lämpade för Dalarnas egenartade jordförhållanden. Åtskilliga förslag till särskilda åtgärder framkommo ock, likväl utan att föranleda någon åtgärd. Under förarbetena till den nu gällande jorddelningslagstiftningen visade sig, att icke heller denna lämpligen kunde i alla delar givas ett för dalaförhållandena lämpat innehåll. I anledning härav tillkallades den 27 februari 1920 sakkunniga för utredning i ämnet. Uppdraget begränsades dock till att avse en under-

sökning rörande möjligheten att i de storskiftade orterna verkställa skifteslagsindelning såsom en förberedande åtgärd till genomförande av laga skiften. Utredningsarbetet inställdes emellertid år 1922.

Frågan upptogs efter vidare linjer år 1923, då riksdagen efter framställning av Kungl. Maj:t beviljade anslag till bestridande av kostnaderna för en utredning angående jordförhållandena i Kopparbergs län. För uppdragets utförande tillsattes den 27 juli 1923 den s. k. Dalautredningen.

Utan avvaktan å en definitiv särslagstiftning hava sedan efter förslag av Dalautredningen genomförts vissa från jorddelningslagen avvikande regler i lagarna den 9 mars 1928 (nr 31) med särskilda bestämmelser angående avstyckning inom vissa delar av Kopparbergs län och den 3 maj 1929 (nr 73) med särskild bestämmelse angående rätt att erhålla laga skifte inom vissa delar av Kopparbergs län.

För vinnande av erfarenhet vilka regler borde för framtiden gälla med avseende å laga skifte till rubbning av storskifte, som verkställt enligt de särskilda dalaförfattningarna, har igångsatts tolv laga skiften (de s. k. provskiftena) enligt särskild lag den 30 april 1925 (nr 102). Vid dessa förrättningar, för vilkas verkställande Kungl. Maj:t enligt lagen äger meddela särskilda föreskrifter, hava praktiskt prövats vissa grundläggande riktlinjer för det slutliga lagstiftningsarbetet. Efter det yttranden av åtskilliga myndigheter avgivits över preliminära lagförslag, i väsentliga delar byggda på erfarenheten från provskiftena, avgav Dalautredningen med betänkande den 25 augusti 1931 det förslag till slutlig lagstiftning i ämnet, som med vissa, efter granskning i lagrådet vidtagna mindre jämkningar nu framlagts för riksdagen.

Lagförslagen avse de med statsunderstöd storskiftade orterna. För övriga delar av länet har särslagstiftning icke ansetts erforderlig. Ej heller inbegriper förslaget det under Orsa socken ursprungligen hörande, men genom beslut år 1863 till Los socken i Gävleborgs län överförda Hamra kapellag, där storskifte skett enligt de särskilda dalabestämmelserna men jordförhållandena därefter utvecklats efter samma linjer som i landet i övrigt.

*Lagförslagens
grunder.*

Förslaget har inriktats på att jämna vägen för en allt efter behovet och övriga föreliggande omständigheter successivt skeende omreglering av ägoförhållandena medelst skiften, omfattande mindre och med hänsyn till rådande ägoblandnings beskaffenhet och utsträckning lämpligt avgränsade områden, därvid främst beaktats spörsmålen i vad mån från de allmänna bestämmelserna avvikande regler böra införas för att blivande skiftesverksamhet, där sådan kommer till stånd, må i avseende å sättet för dess utförande bliva efter ortens förhållanden så ändamålsenlig som möjligt, och huruledes med denna skiftesverksamhet må kunna samtidigt ernås en ordnad fastighetsredovisning. För att få till stånd en önskad

omreglering har största möjliga hänsyn ansetts böra tagas till de faktiskt bestående förhållandena utan ett alltför kritiskt nagelfarande av dessas överensstämmelse med de vid tiden för deras uppkomst gällande, ofta mindre lämpliga bestämmelser. Men sedan en gång ett tillrättläggande på marken skett och en stadgad fastighetsredovisning upprättats, har därefter skeende delningsverksamhet ansetts böra i huvudsak regleras efter de för landet i övrigt gällande grunderna.

Bestämmelser hava därför upptagits huvudsakligen om laga skifte till rubbning av storskifte och om åtgärder i samband därmed för åvägbringande av en ordnad fastighetsredovisning. För att möjliggöra fastighetsbildning, medan vederbörande områden ännu ligga i storskifte, har tillika föreslagits viss modifiering i bestämmelserna rörande sekundär jorddelning.

Tillstånd till
och omfatt-
ningen av
skifte.

Bland de viktigare av de föreslagna bestämmelserna äro de, som avse behandlingen av frågorna om tillstånd till och omfattningen av laga skifte till rubbning av storskifte. Delägarna äga enligt förslaget, liksom för närvarande, genom omröstning avgöra huruvida skifte i anledning av gjord ansökan skall komma till stånd. Före omröstningen bestämmes emellertid omfattningen av det område, som skall ingå i delningen, därest skifte beslutas. Sökt skiftesförrättning kan utsträckas att avse jämväl annat skifteslag eller del därav, oberoende av om skiftesansökan därifrån gjorts eller om utsträckningen påyrkats av delägare. För begränsande av skiftets omfattning må andra områden än heminägor under vissa förutsättningar genom avskiljande till ett eller flera skifteslag uteslutas från delningen, ändå att det ej kräves för vinnande av lämpligt och redigt skifte. Frågan avgöres i sista hand genom omröstning efter huvudtalet mellan närvarande ägare av jordbruksfastighet inom vederbörande område, därvid uteslutning sker om minst två tredjedelar av rösterna utfalla för sådan åtgärd.

Sedan delningsområdet bestämts, avgöres genom omröstning mellan ägarna av jordbruksfastighet inom området huruvida skifte skall komma till stånd eller ej. Äro två tredjedelar av de närvarande, efter huvudtalet räknat, mot skifte, förfaller skiftesfrågan, men om samma majoritet uppnås för skifte, skall skifte äga rum. Uppgå ej rösterna å någondera sidan till det antal, göres en beräkning efter ägobelopp. Finnes därvid minst sex tiondelar av jordbruksfastigheternas sammanlagda ägobelopp inom delningsområdet innehavas av dem, som röstat mot skifte, förfaller frågan, men eljest skall skiftet fortgå.

Uttlyttning.

I fråga om utflyttning har upptagits en redan vid provskiftena tillämpad bestämmelse, att delägare ej må mot sitt bestridande förpliktas att ur by utflytta. Med orden »ur by» har avsetts att för mera ytterligt gående fall av trängsel mellan tomterna möjliggöra flyttning av gård till annan obebyggd tomt eller lucka inom det bebyggda området eller till plats, belägen i omedelbar anslutning till detsamma.

I huvudsaklig överensstämmelse med stadganden i förut omnämnda lagar den 9 mars 1928 och den 3 maj 1929 hava de i jorddelningslagen för avstyckning och nydelning genom skifte uppställda villkoren rörande beskaffenheten av stamfastighet och avstyckad ägovidd resp. ägolott modifierats därhän, att vid laga skifte till rubbning av storskifte och vid sekundär delning inom by, vars heminägor ligga i storskifte, bedömningen av fastighetsbildningens lämplighet sker med hänsyn tagen till jämväl annan jord, som vederbörande delägare eller hans make innehar och med vilken samband råder eller på grundade skäl kan antagas uppkomma.

Vid delning
utlagd lotts
beskaffenhet.

I avseende å sekundär jorddelning inom områden, vilka ligga i storskifte, hava bestämmelser föreslagits bland annat i ändamål att underlätta legal utbrytning samt för att förenkla och förbilliga förrättningarna. Sälunda har möjligheten till avstyckning från sämjevis utlagd mark vidgats. Jorddelningslagen medger ej avstyckning från sådan mark annat än om sämjedelningen tillkommit före nämnda lags ikraftträdande, och i dylikt fall får endast en femtedel avstyckas. Enligt förslaget får däremot avstyckning ske oberoende av tiden för sämjedelningens tillkomst och, när skäl därtill äro, må mer än en femtedel avstyckas.

Sekundär
jorddelning.

Beträffande laga skifte (klyvning) har i nyss angivna syfte föreslagits, att bestämmande av gräns mot andra ägor icke skall ske, där det ej påfordras av delägare eller rågranne. Tillika må nämnas, att där fastighet, som skall skiftas, med vissa men icke alla dess ägor ingått i laga skifte å by, delningen enligt förslaget må, såvitt delägarna enas därom, begränsas till de ägor, vilka varit föremål för laga skifte.

Ernäendet av en ordnad fastighetsredovisning förutsätter, att jordägarernas inbördes rätt klarlägges, att de olika fastighetsandelar, som äro samlade i en hand, så långt möjligt sammanläggas samt att fastighetsbokföringen, jordregistret och lagfarandet bringas i överensstämmelse med de faktiska förhållandena. Dessa åtgärder på fastighetsväsendets område hava ansetts böra ske i ett sammanhang och i anslutning till fastighetsbildande skifte. För ändamålet har därför i förslaget valts det tillfälle, då bys heminägor undergå laga skifte till rubbning av storskifte. Lantmätaren skall då verkställa en noggrann utredning om äganderättsförhållandena inom samtliga till byn hörande ägor och över utredningen upprätta redogörelse, innefattande besked rörande vad som tillkommer envar delägare inom byn. För erhållande av ett betryggande resultat göres även inom områden, vilka uteslutits från delningen, en undersökning rörande hävden. Densamma utmärkes å karta, vartill upprättas beskrivning. Förekommande tvistighet angående de förhållanden, redogörelsen avser, underställes ägodelningsrättens prövning, varigenom alla äganderättsfrågor bliva avgjorda före det slutliga skiftesarbetet.

Fastighets-
redovisningen.

För att möjliggöra en vidsträckt användning av sammanläggningsinstitutet har dels föreslagits vissa avvikelser i de av sammanläggningslagen

uppställda sakliga villkoren för sammanläggning, dels ock själva förfarandet inarbetats såsom ett moment i skiftesförrättningen. Lantmätaren utreder utan initiativ från delägarnas sida möjligheterna för sammanläggning i alla de fall, där delägare har mer än en fastighet. Sedan förrättningsmännen avgivit yttrande, beslutar ägodelningsrätten sammanläggning, där laga hinder ej möter. Dock får sammanläggning ej ske, såframt ägaren bestrider åtgärden och han ej uppenbart saknar fog härför.

För lagfartsfrågans lösande har i förslaget till lag med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län upptagits ett särskilt förfarande med den verkan, att efter skiftet lagfart meddelas med stöd av skiftet och den därvid verkställda äganderättsutredningen. Sedan denna slutförts, överlämnar lantmätaren handlingarna jämte yttrande av förrättningsmännen till lagfartsdomstolen. Där det ej med hänsyn till förhållandena inom byn finnes obehövt, utfärdar domstolen kungörelse om att äganderättsutredning för byn blivit vid skiftet verkställd. Kungörelsen sker i stort sett på det i 10 § lagfartsförordningen föreskrivna sätt. Sedan skiftet blivit slutligen fastställt och ett år förflutit efter sista kungörandet, skall på grund av skiftet med äganderättsutredningen lagfart sökas av en var, som därvid redovisats såsom ägare av fast egendom inom byn. Om sökanden vid skiftet redovisats såsom ägare av fast egendom, som i jordregistret skall upptagas såsom särskild fastighet eller som utgör kvotdel av dylik fastighet, meddelas honom lagfart å fastigheten eller fastighetsdelen med stöd av skiftet och äganderättsutredningen oberoende av om de av lagfartsförordningen uppställda förutsättningar rörande formellt behörig fångeshandling, laga åtkomst, föregående ägares lagfart och dylikt äro till finnandes. Särskilda bestämmelser hava föreslagits för det fall, att den fasta egendom, varå lagfart sökes, ej är av nyss angivna beskaffenhet eller då klander väckts. Till förhindrande av att med äganderättsutredningen ej överensstämmande lagfart beviljas med stöd av äldre fång har intagits den föreskriften, att efter den tid, då lagfart må meddelas på grund av skiftet, därförinnan meddelad lagfart ej får läggas till grund för beviljande av lagfart å efterföljande fång eller av inteckning.

Utskottet.

Behovet att åstadkomma bättring i de otillfredsställande jorddelningsförhållanden och det orediga fastighetsväsen, som uppkommit inom de delar av Kopparbergs län, vilka undergått storskifte enligt de särskilda dalaförfattningarna, har under tidernas lopp alltmer gjort sig gällande. I de nu föreliggande förslagen, vilka grundats å en i nära kontakt med orsbefolkningen verkställd utredning, synes spørsmålet om nu ifrågavarande orters jorddelnings- och fastighetsväsen hava erhållit en tillfredsställande lösning. Riktig synes sålunda den i förslaget till uttryck komma grundtanken vara att ej söka tvångsvis bringa omskiften av byarna till utförande mot en utpräglad mening bland delägarna utan i stället befordra den omdaning, som är önskvärd, genom att reglera skiftesverksam-

heten på det efter ortens förhållanden möjligast ändamålsenliga sätt. Det synes ock lämpligt att, såsom skett, i vissa hänseenden, där en avvikelse från jorddelningslagen visserligen rent sakligt måhända tett sig såsom mindre betydelsefull, likväl upptaga särbestämmelser för att i särskilt ömtåliga frågor bereda befolkningen full trygghet mot befarade konsekvenser av den allmänna lagstiftningens tillämpande.

Med denna inställning till frågan ansluter sig utskottet till förslagets ståndpunkt att alltjämt bibehålla delägarna vid deras medinflytande i avgörandet av frågan, huruvida sökt skifte skall komma till stånd eller ej, och finner därutinnan föreslagna regler rörande omröstningsresultatets beräknande lämpligt avvägda. Särbestämmelserna om skifteslagsreglering, genom vilka uteslutits vissa tillfälliga omständigheters inverkan på frågans avgörande, torde lämna god garanti för att skifte erhåller ett för varje särskilt fall lämpat omfång, och tvivelsutan lär den i förslaget öppnade nya möjligheten att begränsa delningsområdet i ej ringa mån medverka till genomförandet av skiften å den mark, där behovet av ägosammandragning gjort sig mest kännbart. Med beaktande i synnerhet av den vikt jordägarna i förevarande orter fästa vid frågan om skiftes omfattning synes det ock innebära en fördel att med den i förslaget angivna ordningen mellan frågornas behandling delningsområdet redan är bestämt, då delägarna gå att genom omröstning avgöra, huruvida skifte skall äga rum. Såsom nödvändig betraktar utskottet förslagets bestämmelse, att delägare ej må mot sitt bestridande förpliktas att ur by utflytta. Att den vid provskiftena tillämpade likalydande föreskriften varit väl avvägd, lär den ock vara den förhärskande meningen hos ortsbefolkningen själv.

Enligt vad utredningen visar, befinner sig fastighetsväsendet i stora delar av här ifrågavarande orter i sådant skick, att åvägabringandet av ordning och reda däri framstår såsom en uppgift, snart sagt lika viktig som den att få ägorna väl sammanförda på marken. Att den förra uppgiften icke kan på ett fullt tillfredsställande sätt lösas annorledes än i samband med den senare, torde vara otvivelaktigt. Förslaget innefattar i denna del — utskottet syftar härvid främst på lagfartsfrågan — långt gående avvikelser från de principer, varpå den allmänna lagstiftningen uppbyggts. Utskottet tvekar emellertid ej att tillstyrka förslaget härutinnan. Fastighetsväsendets tillstånd nödvändiggör extraordinära åtgärder, och för ernående av samstämmighet mellan den genom skifte skapade fastighetsindelningen och lagfarandet torde den föreslagna vägen att grunda lagfarandet å skiftet med den därvid verkställda äganderättsutredningen vara ofrånkomlig.

Såsom ett led i äganderättsutredningen skall jämlikt 8 § i huvudförslaget upprättas karta över mark, som uteslutits från delningen. På vilket sätt kartan skall upprättas anges ej i den föreslagna lagtexten, men enligt motiven avses densamma, i likhet med vad som tillämpats vid prov-

skiftena, skola lämpligen åstadkommas genom kopiering och sammanställning i erforderliga delar av förefintliga tidigare förrättningskartor samt sammanställningskartans komplettering medelst inläggande å den samma av nytillkomna hävdelinjer. I allmänhet torde dylik karta vara tillfyllest. Då emellertid nymätning i vissa fall kan visa sig nödvändig eller ur arbetssynpunkt fördelaktigast, finner utskottet visserligen icke lämpligt att i lagtexten fastslås visst tillvägagångssätt för kartans åstadkommande, men utskottet utgår ifrån att i de instruktionella föreskrifter, vilka torde erfordras rörande redovisningen av utesluten mark, anvisning till undvikande av onödiga arbeten och därav följande kostnader meddelas om kartans upprättande på enklaste sätt, som utan äventyrande av ändamålet är möjligt.

Emot lagförslagets närmare utformning har utskottet intet att erinra.

I detta sammanhang anser sig utskottet böra fästa uppmärksamheten på en av lagrådet vid granskningen av förevarande förslag behandlad fråga rörande sammanläggning av makars fastigheter. Lagrådet har därvid uttalat, att fastigheter, tillhörande olika egendomsslag inom äktenskapet, icke kunna med varandra sammanläggas, enär de måste betraktas antingen tillhöra olika ägare eller ock innehavas med olika rätt.

Uppenbarligen kan det i många fall ur fastighetsbildningssynpunkt och av andra skäl vara till högst väsentlig olägenhet, att dylika ägor, vilka vanligen sambrukas under en och samma gård, ej kunna sammanföras till en fastighetsenhet. Härutinnan må erinras om de fordringar jorddelningslagen för att förhindra uppkomsten av icke bärkraftiga jordbruk eller eljest olämpliga fastighetsbildningar uppställer för fastighets uppdelning genom skifte eller avstyckning. Äga makarna outbrutna andelar av fastigheter, kunna hinder mot legal fastighetsbildning möta därutinnan att andelarna icke var för sig uppfylla fordringarna å en självständig fastighet. Därjämte ligger det i sakens natur, att brukningsenhetens redovisning i flera fastigheter ger en ogynnsam utgångspunkt för blivande fastighetsbildning. Sålunda torde icke sällan legal utbrytning av ett fränsålt område omöjliggöras, på den grund att väl brukningsenheten men icke den däri ingående fastighet, varifrån avstyckning avses skolaske, ensamt för sig kan tåla den ifrågasatta minskningen i ägovälde. Icke minst göra sig olägenheterna påmint vid skifte, då gårdens på marken sammanförda ägovälde i allmänhet måste i karta och handlingar genom linjer, som icke iakttagas vid brukningen, uppspjätkas i olika lotter, vilka i avseende å sammansättning och belägenhet måhända bliva mindre lämpade såsom fristående fastigheter, eller då understundom makarna löpa risken att innehavda fastighetsandelar läggas i gemensam lott med olika andra delägars andelar.

Onekligen framträder angelägenheten att i här avsedda fall kunna genomföra sammanläggning med särskild skärpa i de storskiftade dalaorterna, där de redan i och för sig synnerligen små jordbruken regel-

mässigt äro uppdelade på ett flertal fastigheter eller fastighetsdelar. Till belysning kan nämnas, att i vissa av de skifteslag, som nu undergå provskifte, ägilotternas antal enligt verkställd undersökning måste i följd av nu omnämnda hinder mot sammanläggning ökas med över ett hundratal och att i ett av skifteslagen därav uppkommer en till omkring 10,000 kronor uppskattad merkostnad för delningsarbetet. Ett förhinder så långt möjligt av att brukningsenheterna utgå ur skifte fördelade på flera lotter är i dessa trakter av särskild vikt, till följd av att förhållandet lätt inbjuder till ett förnyat användande av tidigare missbruk i sättet att fördela arvfallna fastigheter. Spörsmålet är emellertid ingalunda begränsat till enbart Dalarna. Mängenstädes i landet råda förhållanden, som understryka här angivna synpunkter. Utskottet kan icke nu göra något uttalande därom, huruvida och under vilka förutsättningar nu förefintliga hinder mot sammanläggning av makars fastigheter med hänsyn till därvid uppkommande familjerättsliga spörsmål kunna undanröjas, och om de närmare regler, vilka i övrigt kunna tarvas för genomförande av en dylik ändring, men utskottet anser frågan icke minst i det allmännas intresse av en lämplig fastighetsbildning vara av den vikt, att en utredning i ämnet bör komma till stånd.

Enligt vad Dalautredningen upplyst har ännu icke kunnat framläggas utredning rörande kostnaderna för skiftesverksamheten. Till grund för denna utredning måste nämligen göras en beräkning av kostnaderna för provskiftena och dessas fördelning å olika förrättningsåtgärder, en beräkning, som icke kan göras, förrän åtminstone ett flertal av skiftena slutförts. Med beaktande av den föreslagna bestämmelsen rörande utflyttning förefaller sannolikt att kostnaderna för skiften komme att, utförda enligt de nya grunderna, hålla sig vid lägre belopp än om jorddelningslagen bleve tillämpad, men man lär med tämligen stor visshet kunna förutse, att skiftena under alla förhållanden skola på grund av den rådande ägosplittringen och den tidsödande utredning, de tilltrasslade äganderättsförhållandena kräva, visa sig i regel uppgå till väsentligt större kostnad för areal än skiften i allmänhet i landet. Onekligen hade det därför varit önskvärt, att vid lagärendets behandling kunnat överblickas, huru en blivande skiftesverksamhet kan beräknas gestalta sig även i kostnadshänseende. Då emellertid spörsmålet om och i vad mån omständigheterna betinga särskilda grunder för det allmännas bidrag till kostnaderna icke torde böra få inverka på utformningen av reglerna för delningarnas utförande, anser utskottet hinder ej möta mot att nu genomföra förevarande lagstiftning. Utskottet har funnit angeläget betona, att utskottet i nu föreliggande utlåtande icke giver uttryck åt någon ståndpunkt i fråga om grunderna för statens bidrag till den jorddelningsverksamhet, som enligt nämnda lagstiftning må komma till stånd, samt att denna fråga enligt utskottets mening bör upptagas till förutsättningslös prövning, sedan den tillämnade utredningen framlagts.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att förevarande proposition måtte bifallas av riksdagen; samt

B) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida och i vad mån bestämmelser böra utfärdas för undanröjande av nu förefintliga hinder mot sammanläggning av makar tillhöriga fastigheter, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 31 maj 1932.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Westman, Linder**, *von Geijer, Frändén, Lindhagen, Norman, P. Sandström* och *Granström*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Skövde, *Andersson* i Rasjön*, *Johanson* i Hallagården*, *Olovson* i Västerås, *Pettersson* i Hällbacken, *Sandström* i Nyland, *Ljung* och *Isacsson*.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Särskilt yttrande

av herr *Lindhagen*, som anförde:

I 17 § stadgas: »Ej må delägare mot sitt bestridande förpliktas att ur by utflytta.» Denna bestämmelse inför således för de i lagförslaget omfattade delarna av landet ett upphävande av den gamla utflyttningsskyldigheten, som varit ett särmerke för svensk skifteslagstiftning. Denna innefattar tillika ett lojalt upprätthållande av dalallmogens behov att

sammanbo i byar till ömsesidig hjälp och trevnad. Det må vid denna folkseds lagfästande nu tillfogas endast den erinringen, att ett sådant lagbud förutsätter, att skiftena för viss delägare ej utläggas så långt ifrån byn, att dennes möjlighet att bibehålla sin förutvarande boningsplats eller utbyta den mot någon annan, som praktiskt taget kan sägas fortfarande ligga inom byn, omöjliggöres. Därmed skulle ett utflyttningstvång i alla händelser bibehållas.

Detta upphävande av utflyttningstvånget för en viss landsända leder uppmärksamheten även på ett begrundande, i vad mån den nya grundsatsten bör överflyttas även till andra delar av landet.

De svenska jordbrukarna ha fått icke minst genom utflyttningstvånget ett särmärke över sig. Man har kallat dem för »ensittare». Ur jordbruksteknisk synpunkt har kanske detta haft övervägande fördelar. I vår tid resa kostnaderna för uppförande av nya byggnader helst långt ifrån kommunikationer svårigheter, som fordom icke förefunnos. I all synnerhet har däremot utflyttningstvånget haft sin skuggsida i att beröva jordbrukarna det sällskapliga umgänge och den ömsesidiga hjälp, som de behöva under hela året och icke minst under vårt lands långa vintrar. En stark skugga över ensittareväsendet lär inhämtas av statistiska utredningar om anledningarna till uppkomna sinnessjukdomar. Ensittarsystemet i avlägsna skogsbygder och framför allt i de nordligare delarna av landet lär tillsläppa ett oproportionerligt stort procenttal av sinnessjuka i förhållande till tätare bebyggda trakter inom landet.

I nyare kolonisationsförfattningar har därför införts föreskrift, att minst tre kolonat böra läggas intill varandra. Denna nybildning i bösättningspolitiken skall nu få ett insteg även i skiftesväsendet. Det synes mig som sagt därav följa, att en undersökning om utflyttningstvångets upphävande även i det övriga landet är en tidsfråga. Den bör, såvitt jag förstår, omedelbart upptagas av statsmakten såsom en naturlig fortsättning på den nu inslagna nya vägen.
